

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2015 neljänneksi lisätalousarvioksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2015 neljänneksi lisätalousarvioksi (HE 101/2015 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Lisätalousarvioaloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä aloitteet LTA 5—6/2015 vp. Aloiteluettelo on tämän asiakirjan liitteenä.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Lisätalousarviossa korotetaan varsinaisten tulojen arviota nettomääräisesti noin 33 milj. eurolla. Ansio- ja pääomatuloveron arviota alennetaan 135 milj. eurolla lähinnä aiempien vuosien lähdeveropalautuksista johtuen. Yliopistokiinteistöyhtiöiden myynnit puolestaan korottavat Senaatti-kiinteistöjen tuloutusta 160 milj. euroa, ja valtiolle takaisin maksettavien lainojen tuloarviota nostetaan 103 milj. euroa ennenaikaisen viennin jälleenrahoituslainan takaisinmaksun vuoksi. Lisäksi tuloarvioissa on huomioitu mm. Suomen EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston hätäapuusuus (8 milj. euroa).

Määrärahoja lisätään nettomääräisesti noin 1,7 milj. euroa. Suurimmat määrärahalisäykset tehdään pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon (yhteensä 61,3 milj. euroa), Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan (44,3 milj. euroa), ammattikorkeakoulu-uudistukseen liittyvien arvonlisäveromenojen korvauksiin (39,5 milj. euroa) ja turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa koskeviin menoihin (yhteensä 23,1 milj. euroa). Suurimmat menon vähennykset puolestaan aiheutuvat rakennerahastojen ohjelmakauden käynnistymisen viivästymisestä (-60 milj. euroa), työmarkkinatukien arvion alentumisesta (-45 milj. euroa) ja työttömyysvakuutusrahastolle maksettavien koulutuskorvausten vähenemisestä (-17 milj. euroa).

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2015 vp

Neljäs lisätalousarvio vähentää valtion nettolainanoton tarvetta noin 31 milj. eurolla. Valtion nettolainanotoksi arvioidaan vuonna 2015 noin 5,2 mrd. euroa. Valtionvelan määrän arvioidaan olevan vuoden lopussa noin 100 mrd. euroa, mikä on noin 49 prosenttia suhteessa bruttokansantuoteseen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ministeriö ja hallinto

04. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan momentin päätösosaa tulisi korjata, jotta momentin määräraha voidaan käyttää hallituksen esityksessä tarkoitetulla tavalla.

Kyse on siitä, että aikaisemmin oikeusministeriön yhteydessä toiminut Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos siirtyi 1.1.2015 lukien Helsingin yliopiston yhteyteen ja sen nimi muuttui Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutiksi. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen määrärahoista siirtyi tälle vuodelle 320 000 euroa, jotka on nyt tarkoitus siirtää em. instituutin käyttöön. Jotta näin voidaan tehdä, tulee momentin perusteluihin lisätä maininta siitä, että kyse on vuoden 2014 määrärahoista, mikä on mainittu nyt vain momentin selvitysosassa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentin perusteluja täydennetään siten, että vuoden 2014 talousarvion määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutille.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

92. EU ja kansainväliset järjestöt

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Arviomääräraha muutetaan kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi, jotta voidaan varautua ennakoimattomiin muuttoliikkeestä ja turvallisuustilanteesta aiheutuviin menoihin vuonna 2016.

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2015 vp
Pääluokka 28

Momentin määrärahalaji muuttuu seuraavaksi:

69. Maksut Euroopan unionille (siirtomääräraha 2 v)

(1. kappale kuten HE 101/2015 vp)

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSHALLINNON ALA

10. Maaseudun kehittäminen

44. Maatalouden toimintaedellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentin määräraha on esitetyn 1,0 milj. euron lisäyksen jälkeen yhteensä 20 milj. euroa. Lisäksi käytössä on lähes 9 milj. euroa Euroopan unionin kokonaan rahoittamaa kriisitukea maidon- ja lihantuotantoon (mom. 30.20.41).

Valiokunta toteaa, että maataloustuotanto on poikkeuksellisen suuressa kannattavuuskriisissä. Maataloustuotteiden vaikean markkinatilanteen vuoksi tuottajahinnat ovat laskeneet kaikissa tuotantosuunnissa vuodesta 2013 lähtien. Lisäksi Venäjän elintarvikkeille asettamat tuontirajoitukset ja niistä johtuvat markkinahäiriöt aiheuttavat edelleen suoria tulonmenetyksiä. Esimerkiksi pelkästään maidon osalta myyntitulojen vähenemisen arvioidaan olevan yli 200 milj. euroa vuodessa. Myös kasvukauden 2015 hankalat sääolot aiheuttivat tulonmenetyksiä ja lisäkustannuksia laajalti maataloudessa.

Valiokunta painottaa, että maatalouden toimintaedellytysten turvaamiseen tarvitaan monenlaisia keinoja ja niukka julkinen tuki tulee kohdistaa mahdollisimman vaikuttavalla tavalla. Suorien tukien lisäksi valiokunta pitää tärkeänä mm. tilakohtaisia kehittämistoimenpiteitä, kuten tuotannon tehokkuuden ja kustannusten hallinnan parantamista. Maatalouden toimintaedellytyksiä turvaavina toimenpiteinä tulee siten huomioida myös tiloille tarjottavat tuetut neuvontapalvelut. Valiokunta korostaa, että tilatason kehittämiseen sijoitetulle rahalle saadaan vipuvaikutusta maatilojen kannattavuuden parantamisen kautta ja samalla voidaan välttää myös turhia konkurssseja.

YHTEENVETO

Hallituksen esityksessä ehdotetaan määrärahoihin 1 661 000 euron lisäystä, tuloarvioihin (pl. nettolainanotto ja velanhallinta) 32 990 000 euron lisäystä ja nettolainanottoon ja velanhallintaan 31 329 000 euron vähennystä.

Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat varsinainen talousarvio, ensimmäinen, toinen, kolmas ja neljäs lisätalousarvio huomioon ottaen 54 386 676 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2015 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 101/2015 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2015 neljänneksi lisätalousarvioksi edellä todetuin muutoksin.

Eduskunta hylkää lisätalousarvioaloitteet LTA 5—6/2015 vp.

Eduskunta päättää, että vuoden neljättä lisätalousarviota sovelletaan 1.12.2015 alkaen.

Helsingissä 17.11.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Timo Kalli kesk
varapuheenjohtaja Maria Tolppanen ps
jäsen Touko Aalto vihr (osittain)
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Eero Heinäluoma sd (osittain)
jäsen Kalle Jokinen kok
jäsen Kauko Juhantalo kesk (osittain)
jäsen Toimi Kankaanniemi ps
jäsen Krista Kiuru sd
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Elina Lepomäki kok
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Antti Rantakangas kesk
jäsen Markku Rossi kesk
jäsen Sari Sarkomaa kok (osittain)
jäsen Sami Savio ps
jäsen Kari Uotila vas (osittain)
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Li Andersson vas (osittain)
varajäsen Timo Harakka sd (osittain)
varajäsen Lasse Hautala kesk (osittain)
varajäsen Riitta Myller sd (osittain)
varajäsen Joakim Strand r
varajäsen Ozan Yanar vihr (osittain)

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko
valiokuntaneuvos Mari Nuutila

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2015 vp

valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen
ylitarkastaja Arto Mäkelä

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2015 vp

VASTALAUSE sd, vihr, vas

Yleisperustelut

Työllisyysmäärärahoja on lisättävä

Hallituksen esityksessä neljänneksi lisätalousarvioksi kuvataan hyvin talouden ongelmat ja alati paheneva työttömyystilanne. Itse lisätalousarviossa esitetään kuitenkin vain 2,8 miljoonaa euroa julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin johtuen Nokian ja Nokiaan kytköksissä olevien yritysten irtisanomisten perusteella Euroopan globalisaatiorahastosta saadun rahoituksen palautuksesta.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömiä oli vuoden 2015 syyskuussa 225 000. Työttömiä oli syyskuussa 7 000 henkeä enemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli 8,4 prosenttia, kun se edellisvuoden syyskuussa oli 8,2 prosenttia. Työllisiä oli 5 000 henkeä enemmän kuin edellisvuoden syyskuussa. Kolmannella vuosineljänneksellä (heinä—syyskuussa) työttömyysaste oli 8,4 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 7,5 prosenttia.

Valtiovarainministeriön Taloudellinen katsaus syksyille 2015 toteaa, että työttömyys lisääntyy selvästi tänä vuonna. Työllisyyskehitys on ollut alkuvuonna aiemmin ennakoitua heikompaa ja työttömyys on jatkanut kasvuaan jopa ennakoitua voimakkaammin. Koko kuluvan vuoden työttömyysasteen arvioidaan olevan 9,6 prosenttia.

Työttömyyden kasvusta johtuvan huolen vuoksi sosialidemokraatit, vihreät ja vasemmistoliitto ovat jättäneet vastalauseet sekä toiseen että kolmanteen lisätalousarvioon. Viesti on sekä kahdella edellisellä kerralla että nyt yksi ja sama: työllisyysmäärärahoja on lisättävä.

Vaikka hallitus on puhunut lisätalousarvioiden yhteydessä teknisistä lisätalousarvioista, kyse on poliittisesta arvovalinnasta. Hallitus on tehnyt tietoisin valinnan sekä toisessa että kolmannessa lisätalousarviossa siitä, että se maksaa mieluummin työttömyydestä kuin ihmisten työllistymisestä.

Juuri nyt on äärimmäisen tärkeää lisätä kannustimia ja tukitoimia aktiiviseen työnhakuun. Muuten työttömyysjaksot pitkittyvät entisestään ja rakenteellinen työttömyys lisääntyy. Työvoimakoulutuksen merkitys korostuu etenkin siinä, että suhdannepoliittisten ongelmien lisäksi taustalla on erilaiset alueelliset ja ammatilliset yhteensopivuusongelmat työttömien työnhakijoiden ja avointen työpaikkojen välillä. Työvoimakoulutuksen tarvetta lisää se, että työttömyyden taustalla on työmarkkinoiden rakennemuutos, jossa moni perinteinen työpaikka katoaa tai edellyttää uudenlaista osaamista.

Hallituksen vastaus päivä päivältä pahenevaan työttömyystilanteeseen on työllisyysrahojen riittämätön tarjonta tänä vuonna, niiden merkittävä leikkaaminen vaalikaudella sekä kotimaista ostovoimaa heikentävät pakkolakiesitykset sekä leikkaukset.

Tutkimuksen ja tieteen valtuuspäätöksistä pidettävä kiinni

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2015 vp

On syytä myös kiinnittää huomiota siihen, että Suomen Akatemian ja Strategisen tutkimusneuvoston uuden arviointimäärärahakäytännön puitteissa lisätalousarviossa on tehty teknisiä ajoituksen muutoksia. Näin toimittaessa on varmistettava, että jo tehdyistä eduskunnan päättämistä valtuuspäätöksistä tullaan pitämään kiinni ja valtuuksien edellyttämät arviointimäärärahat tullaan budjetoimaan myöhemmin käyttöön, kun hankkeet etenevät. On myös huolehdittava, että tuleville vuosille osoitettavat tieteen ja tutkimuksen määrärahat eivät pienene tämän lisätalousarvion teknisen päätöksen johdosta. Siten tekniset ajoitusmuutokset tieteen ja tutkimuksen määrärahoissa eivät saa myöhemmin johtaa valtuuksien leikkauksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo välittömästi eduskuntaan työllisyyttä tukevan lisätalousarvion.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu ensi vuodelle kohdistetut työllisyysmäärärahojen leikkaukset.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että arviointimäärärahoja muutettaessa on varmistettava että jo tehdyistä eduskunnan päättämistä Suomen Akatemian ja Strategisen tutkimusneuvoston valtuuspäätöksistä tullaan pitämään kiinni, ja valtuuksien edellyttämät arviointimäärärahat tullaan budjetoimaan myöhemmin käyttöön, kun hankkeet etenevät.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2015 neljänneksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut kolme lausumaa hyväksytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2015 vp

Helsingissä 17.11.2015

Krista Kiuru sd
Touko Aalto vihr
Kari Uotila vas
Timo Harakka sd
Pia Viitanen sd
Riitta Myller sd
Li Andersson vas
Ozan Yanar vihr

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2015 vp
LIITE: Lisätalousarvioaloitteet LTA 5—6/2015 vp

Liite

- Lisätalousarvioaloite LTA 5/2015 vp Jukka Gustafsson sd ym. Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Suomen Akatemian tutkimusmäärärahaan (10 000 000 euroa) 29.40.51
- Lisätalousarvioaloite LTA 6/2015 vp Eeva-Johanna Eloranta sd ym. Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä strategiseen tutkimusrahoitukseen (4 000 000 euroa) 29.40.54